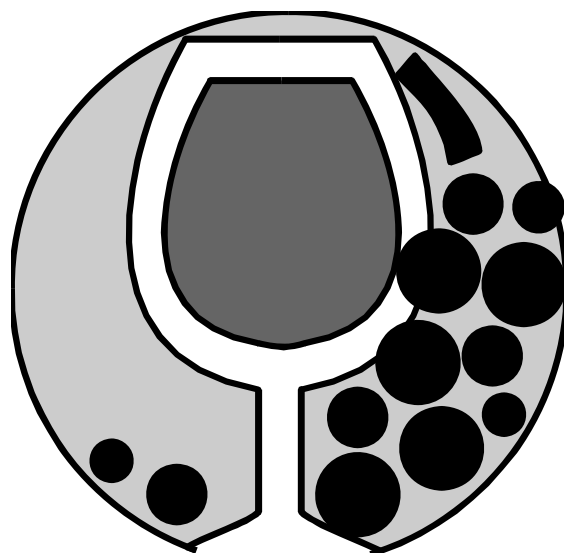

Rapport 2005 inom alkohol- och tobaksområdet Blekinge län

Rapportnamn: Länsrapport inom alkohol- och tobaksområdet nr 2006:12 ISSN 1651-8527
Utgivare: Sociala funktionen, Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona 2004
Hemsida: www.k.lst.se

Författare/Kontaktperson: Marie-Louise Svensson

© Länsstyrelsen Blekinge län

Förord

Länsstyrelsens roll och arbetsuppgifter på det alkoholpolitiska området regleras i Alkohollagen (AL). Enligt AL utövar Statens Folkhälsoinstitut den centrala tillsynen över lagens efterlevnad. Institutet har även till uppgift att på nationell nivå följa alkoholutvecklingen i landet. På länsnivå har Länsstyrelsen motsvarande uppgifter inom alkoholområdet. Detta innebär bl a att utöva tillsyn över kommunernas tillämpning av lagens bestämmelser om servering och deras tillståndsgivning till sådan verksamhet. Länsstyrelsen har dessutom, enligt länsstyrelseinstruktionen, till uppgift att noga följa tillståndet i länet för att de av riksdag och regering fastställda målen inom olika samhällssektorer får genomslag i länet.

Länsstyrelsens roll och arbetsuppgifter påverkas också av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (prop 2005/06:30) som regeringen fastställt. I handlingsplanen slås fast att målet för samhällets alkoholpolitik även i fortsättningen skall vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Detta innebär på länsnivå att Länsstyrelsen skall initiera, stödja och vara med i utvecklingsprocessen i kommunernas arbete med att förebygga alkoholskador.

Länsstyrelsen har även som uppgift att följa efterlevnaden av bestämmelserna i tobakslagen. Det innebär att Länsstyrelsen utövar tillsyn över kommunernas tillämpning av lagen och tillsyn i enlighet med tobakslagen

Länsstyrelsen skall även, enligt 14 § alkoholförordningen, på begäran biträda Statens Folkhälsoinstitut och samverka i aktuella frågor.

Länsstyrelserna skall årligen lämna vissa uppgifter, statistik, m.m. till Statens folkhälsoinstitut vad avser det regionala och lokala arbetet enligt alkohol- och tobakslagarna och det alkohol- och drogförebyggande arbetet. Detta sker bl.a. genom en elektronisk länsrapport som grundas på en enkät till kommunerna.

Denna rapport bygger till stor del på det insamlade enkätmaterialen från kommunerna. Dessutom har Länsstyrelsen, utöver eget material, hämtat in uppgifter från Tullverkets Östersjöregion och från Polismyndigheten i Blekinge län. Uppgifter har även inhämtats från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning samt Systembolaget.

Det är Länsstyrelsens förhoppning att rapporten kan komma till användning i kommunernas förebyggande arbete.

Rapporten har sammanställts av Marie-Louise Svensson

Ann-Christine Petersson
socialdirektör

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Sammanfattning	5
Inledning	7
Länets alkoholpolitiska situation och utvecklingstendenser	
<i>Systembolaget</i>	8
<i>Konsumtionsutvecklingen</i>	8
<i>Serveringstillstånd</i>	8
<i>Tullverkets bedömning</i>	8
<i>Polismyndighetens bedömning</i>	9
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	10
Länets drogförebyggande arbete	
<i>Kommunernas förebyggande arbete</i>	11
<i>Myndigheter och organisationer</i>	12
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	12
Detaljhandel med och servering av folköl	
<i>Regelsystem</i>	14
<i>Kommunernas handläggning av handeln med öl</i>	14
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	14
Serveringstillstånd	
<i>Stadigvarande serveringstillstånd</i>	15
<i>Tillfälliga serveringstillstånd</i>	15
<i>Omsättning</i>	16
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	16
Kommunernas tillsyn	
<i>Restaurangtillsynen</i>	18
<i>Administrativa ingripanden</i>	18
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	19
Tobak	
<i>Regelsystem</i>	20
<i>Kommunernas tobakstillsyn</i>	20
<i>Länsstyrelsens kommentar</i>	21
Länsstyrelsens verksamhet inom alkoholområdet	
<i>Alkoholområdet</i>	22
<i>Tobaksområdet</i>	22
<i>Alkoholskadeförebyggande arbete</i>	22
<i>Utvecklingsmedel</i>	23
Slutord	24

Sammanfattning

Under år 2005 ökade Systembolaget sin försäljning av alkoholdrycker i Blekinge län med 5 % omräknat till ren alkohol. Totalt har 4 383 242 liter alkoholdrycker sålts. Det är en ökning med 281 075 liter jämfört med år 2004. Försäljningen av alkoholdrycker i ren alkohol har i landet ökat totalt med 5 %. Den enda minskningen finns i gruppen sprit som minskat med 1362 liter från år 2004 till 2005. År 2005 såldes 313 694 liter sprit i Blekinge.

Alkoholkonsumtionen i ungdomsgruppen är hög, vilket framgår av undersökningar som flera skolor i länet har genomfört. Oroväckande är att bl.a. berusningsdrickandet ökar. Blanddrycker, t ex alkoholisk, förekommer som mest i ungdomsgrupperna. Förekomsten av alkoholdrycker inköpta utomlands är påtaglig, inte bara i ungdomsgruppen. Tillgängligheten, med nästan obegränsad införsel från andra EU-länder av billig alkohol, är mycket stor i hela länet. Enligt Tullverkets bedömning har gränshandeln med alkoholdrycker, såväl den legala som den illegala, stor omfattning.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har sedan 1971 genomfört årliga undersökningar av skolors alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor genom slumpmässigt urval i landet. Fr o m år 2004 omfattar undersökningen, utöver årskurs 9, även eleverna i gymnasiet årskurs 2. Av undersökningen framgår bl a att ungefär 90 % av eleverna i gymnasiet årskurs 2 har uppgivit att de dricker alkohol, vilket kan jämföras med något över 70 % i årskurs 9. Skillnaderna är ännu större när man tittat på mängden alkohol som förtärs vid varje tillfälle. Niornas svar jämfört med gymnasieeleverna från 2005 visar att pojkarna i gymnasiet andra år konsumerar det dubbla medan flickornas konsumtion är 28 % högre.

Samma tendens kan ses när det gäller användningen av tobak och narkotika. Fortfarande röker fler flickor än pojkar. År 2005 röker 10 % av pojkarna och 18 % av flickorna i gymnasiet dagligen/så gott som dagligen. Motsvarande siffror för elever i årskurs nio är 5 % för pojkar och 13 % för flickor. Bland gymnasiepojkarna som snusar är andelen 50 % högre än bland pojkarna i nian. Knappt en tredjedel av pojkarna i gymnasiet anger att de snusar. Bland flickorna i nionde klass snusar 6 % och bland gymnasieeleverna är andelen flickor som snusar bara marginellt högre.

CAN:s rapport kommer att presenteras utförligare senare under året. CAN:s rapport finns tillgänglig på deras hemsida www.can.se.

Kommunerna har en viktig roll när det gäller att utveckla och samordna långsiktiga insatser i det drogförebyggande arbetet på lokal nivå. Länsstyrelsens alkoholhandläggare och länsamordnare tillsammans med de kommunala samordnarna arbetar med att ta fram metoder för att ändra attityder till alkohol och droger. Alkohol- och drogpolitiskt program och policys har tagits fram i flera kommuner och det pågår ett aktivt arbete för ökade och samordnade förebyggande insatser.

De flesta kommunerna bedriver tillsyn över folkölsförsäljningen. Årliga tillsynsbesök sker med information om gällande regler. Resursbrist gör att denna tillsyn inte prioriteras högt i alla kommuner.

Under året har antalet stadigvarande serveringstillstånd ökat med 7 till sammanlagt 226 tillstånd. Antalet tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten, meddelade i anslutning till festivaler, marknader eller liknande evenemang har minskat med 5 och uppgår år 2005 till 44 tillstånd. An-

talet tillstånd för servering till slutna sällskap har ökat till 101 tillstånd för 2005 jämfört med 78 för 2004.

Omfattningen av kommunernas tillsyn varierar. De flesta kommunerna har varit aktiva och gjort regelbundna tillsynsbesök. Kontroller har skett över servering till underåriga och att ordnings- och nykterhetssituationen är acceptabel. Beskrivning av situationen vid tillsynsbesöken har inte redovisats. Antalet administrativa ingripanden har bestått av sju återkallelser och tio varningar. Inget av de administrativa ingripandena har avsett ordnings- och nykterhetssituationen. Återkallelse har skett på grund av ekonomisk misskötsamhet, konkurs eller att serverings-tillståndet inte används längre.

Under året har 239 handlare i länet anmält försäljning av tobak till kommunerna. Besök i informationssyfte har gjorts på 126 försäljningsställen. Karlskrona och Ronneby har inte arbetat aktivt med tobaksfrågan. Tillsynen över tobakshandeln är av begränsad omfattning. Fyra kommuner har fastställt tillsynsavgift för tobaksförsäljningen.

Under 2005 har Länsstyrelsen prioriterat det förebyggande arbetet och efterlevnaden av reglerna i alkohol- och tobakslagarna i sin tillsyn. Utbildnings- och informationsdagar för olika målgrupper har anordnats. Vidare har råd och stöd till kommunernas alkoholhandläggare haft hög prioritet. Länsstyrelsen har även besökt samtliga kommuner för att diskutera frågor kring tillsynsinsatser på tobaks- och alkoholområdet och hur man kan arbeta för att öka tillsynen.

Arbetet i övrigt har koncentrerats på det alkoholskadeförebyggande arbetet. Kraft har lagts på att bygga nätverk för att lyfta fram frågan om den ökande konsumtionen. Arbetet med metoden ansvarsfull alkoholserving pågår i samtliga kommuner. Metoden är ett konkret exempel på hur vi kan få en annan syn på berusningsgraden på krogen och minska det krogrelaterade våldet. I den referensgrupp för ansvarsfull alkoholserving som bildats, planeras kommande utbildningsinsatser för krogarnas personal och där diskuteras också de problem som man upplever inom krogbranschen. Tillsynsmyndigheterna, såväl som branschen, är representerade, vilket ger bra dimension i diskussionerna. Sedan starten 2004 har 100 personer utbildats, några av dessa är dock anställda på kommuner och olika myndigheter. Fördelningen av projekt- och utvecklingsmedel inom alkoholområdet har också varit en prioriterad uppgift.

Länsstyrelsen har under året beviljats medel från Socialdepartementet för att förlänga anställningen av länssamordnaren för det förebyggande alkohol- och drogarbetet. Detta har gett möjligheter att förstärka och ge tyngd åt det förebyggande arbetet i länet.

Inledning

Enligt alkohollagen (1994:1738) utövar Statens folkhälsoinstitut den centrala tillsynen över lagens efterlevnad. Institutet har även till uppgift att på nationell nivå följa alkoholutvecklingen i landet. Statens folkhälsoinstitut är också, tillsammans med Arbetsmiljöverket, central tillsynsmyndighet över delar av tobakslagen och har också ett nationellt uppföljningsansvar när det gäller vissa tobaksfrågor.

På länsnivå har länsstyrelserna motsvarande uppgifter. Länsstyrelserna skall också biträda kommunerna med råd och stöd i deras verksamhet.

Kommunerna är tillståndsmyndigheter när det gäller servering av starköl, vin och spritdrycker och ansvarar tillsammans med polismyndigheterna för den direkta alkoholtillsynen och även för tillsynen över detaljhandeln med och serveringen av öl II och försäljning av tobak.

En ny nationell handlingsplan för alkoholpolitiken har fastställts och gäller för åren 2006 - 2010. Syftet med planen är att lägga fast en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsade alkoholskador. I planen slås fast att målet för samhällets alkoholpolitik även i fortsättningen skall vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Huvudinriktningen för den nationella alkoholpolitiken skall vara att stimulera utvecklingen av målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå och stimulera ökad samverkan mellan lokala aktörer.

Huvudansvaret för att genomföra handlingsplanen på nationell nivå ligger på Alkoholkommittén som skall initiera och samordna utvecklingsinsatser inom planens ram.

För att stödja genomförandet av handlingsplanen har Regeringen bl.a. avsatt medel för att förstärka insatserna i kommunerna. Medlen fördelas av länsstyrelserna efter direktiv meddelade av Regeringen.

Riksdagen har också beslutat om en nationell handlingsplan mot narkotika som löper under åren 2006-2010. Denna handlingsplan anger huvudinriktningen för narkotikapolitiken. Visionen, ett narkotikafritt samhälle, ligger fast. Målen är enligt planen att minska nyrekryteringen till missbruk, att förmå fler missbrukare att upphöra med sitt bruk och att minska tillgången på narkotika.

Länsstyrelserna har olika uppgifter knutna till de båda nationella handlingsplanerna. Av planen för att förebygga alkoholskador framgår det att Länsstyrelsen skall stimulera kommunerna till ett aktivt arbete och bistå med råd och stöd.

I Alkoholförordningen (1994:2046) anges vidare att länsstyrelserna på begäran skall biträda Statens folkhälsoinstitut. Länsstyrelserna skall också följa upp alkohollagens funktion och effekter och samverka med Statens folkhälsoinstitut.

Under senare år har tobakslagen (1993:581) skärpts successivt. Lagen innehåller regler bl.a. om åldersgräns 18 år för inköp av tobak, om rökfria miljöer och om marknadsföring. Kommunerna har en nyckelroll vad gäller den lokala tillsynen över lagens efterlevnad. Länsstyrelserna har ett regionalt tillsynsansvar.

Länets alkoholpolitiska situation och utvecklingstendenser

Systembolaget

Av Systembolagets¹ försäljningssiffror för år 2005 framgår att Blekinge län hade den näst lägsta försäljningen totalt i landet. Endast Gotlands län låg under Blekinges siffror. Systembolagets försäljning i länet ökade jämfört med år 2004 och uppgick till 464 851 liter ren alkohol. Försäljningen i hela landet ökade med 3 % vilket motsvarar 843 156 liter ren alkohol. Totalt såldes 4 383 242 liter alkoholdrycker (spritdrycker, vin och starköl) i Systembolagets butiker i Blekinge län under 2005, en volymökning med 5 % jämfört med 2004, vilket motsvarar en ökning med 281 075 liter. Den enda grupp av alkoholdrycker som minskat är spritdrycker som minskat med 1362 liter från 2004 till 2005. År 2005 såldes 313 694 liter sprit.

Konsumtionsutvecklingen

SoRAD² har fått regeringens uppdrag att bl.a. följa alkoholkonsumtionens utveckling i Sverige och hur den förändras månadsvis. Kartläggningarna³ visar att den totala alkoholkonsumtionen minskat mellan 2004 och 2005. Smugglingen har ökat med 11 % och den registrerade konsumtionen har ökat med 3 %. Den hemtillverkade alkoholen minskade med 25 % mellan 2004 och 2005 och resandeförseln minskade med 15 %.

Serveringstillstånd

Den 31 december 2005 fanns det i länets kommuner totalt 226 stadigvarande serveringstillstånd. Antalet tillstånd ökade med 7 under år 2005. Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten har minskat med 5 från 49 stycken år 2004 till 44 för 2005.

Tullverkets bedömning rörande illegalt införda alkohol och tobaksvaror i Blekinge län

Problematiken kring illegal alkoholförsel för vidareförsäljning inom landet är väl känd. Fr o m den 1 januari 2004 upphörde privatinförsellagen att gälla för att vid detta datum vara helt samordnad med övriga EU-länder. Detta har, enligt Tullverket, medfört att införseln av alkohol accelererat med ökad vidareförsäljning inom Sverige som följd. Det finns stora regionala skillnader och Blekinge hör med sitt geografiska läge till den region som har kort avstånd till kontinenten och därigenom sker en stor införsel.

Kontrollen av införseln stöter på teoretiska och praktiska hinder då det är svårt för den enskilde tjänstemannen att redan vid införseltillfället kunna visa ett uppsåt att alkoholen skall vidareförsäljas.

Tullverket ser fem olika typer av smuggling. Storskalig och/eller organiserad, personer som tjänar extra pengar, bussbolag med organiserade resor, utländska lastbilschaufförer med privatranson och beställningar på internet.

Tullverket Östersjöregionen har en ständigt pågående flexibel kontrollverksamhet för att bekämpa den illegala alkoholhanteringen, främst när det gäller storskalig införsel till Sverige.

Kontrollinsatserna styrs efter aktuell "hotbild" vilket bl a medför återkommande kontroller i fordonstrafiken via Helsingborg, Öresundsbron, Trelleborg och Ystad samt Väst- och Ostkusten.

¹ www.systembolaget.se

² Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet

³ Leifman, H & Gustafsson, N-K (2003): En skål för nya millenniet. En studie av svenska folkets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet. Forskningsrapport 11. (www.sorad.su.se)

Bekämpningen av storskalig smuggling av cigaretter är en av tre prioriterade uppgifter för Tullverket. Beslagen av cigaretter varierar åren. Det finns dock inget som tyder på att den illegala införseln av cigaretter har minskat i omfattning under året. EU har utvidgats med tio nya medlemsstater, vilket har påverkat Tullverkets möjligheter till bekämpning av smuggling. Tullverket har istället fortsatt bekämpningen av illegalt införda cigaretter med stöd av skattelagstiftningen, vilket inte ger samma möjlighet att beivra brott i flera led. En stor del av de cigaretter som kommer in illegalt i Sverige förs in via färjelägena i Blekinge. Majoritet av cigaretterna är dock inte avsedda för den blekingska marknaden utan förs vidare till andra delar av Sverige.

Polismyndighetens bedömning av situationen i länet på alkoholområdet

Av polismyndighetens uppgifter framgår att av de anmälningar beträffande våldsbrottslighet som inkommer till polismyndigheten kan ca 50 % relateras till pubars och nattklubbars lokalisering och öppettider. Dessa krogrelaterade våldsbrott inträffar till största delen mellan klockan 00.00 – 04.00 natt till lördag och söndag enligt polisens statistik. Gärningsmannen är generellt sett en man i åldern mellan 18 – 26 år som är alkoholpåverkad. Påfallande ofta är även målsägaren alkoholpåverkad. Det kan även konstateras att våldet tenderar att vara grövre när brotten sker senare på natten. De förlängda öppettiderna på krogarna med servering av alkohol till kl 03.00 är en faktor som påverkar antalet brott. Under året har polisen genomfört ett projekt i Karlskrona för att komma till rätta med det centrumrelaterade våldet som ofta sker på krogen och i dess närhet.

Vad avser ungdomars alkoholvanor ser Polismyndigheten inga tydliga trendbrott. Ölkulturen bland ungdomar är fortsatt tydlig. En inte ringa del av den öl som ungdomar har tillgång till är inhandlad utanför landets gränser, främst i Danmark och Tyskland och nu även Polen. Ungdomars utnyttjande av illegalt tillverkad sprit är inte påtaglig i centrummiljöerna i länet.

Den alkoholrelaterade brottsligheten är tydlig inom hela området ”våldsbrott” där det mer är regel än undantag att gärningsmannen är påverkad av alkohol och/eller annan drog. Antalet brott enligt alkohollagen har ökat marginellt. Det kan noteras en oroande ökning av trafiknykterhetsbrotten.

Tabell 1.

Antal anmälda brott enligt alkohollagen åren 2003 – 2005

Försäljning/innehav av alkoholdrycker och olovligt anskaffande i Blekinge län			
	2003	2004	2005
Antal brott i länet	72	82	83

Tabell 2.

Trafiknykterhetsbrott under åren 2003 - 2005

Brott	2003	2004	2005
Rattfylleri /grovt rattfylleri/drograttfylleri	341	407	476

Länsstyrelsens kommentar

För närvarande har vår alkoholkonsumtion minskat något från att ha ökat under några år. Mellan år 2001 till år 2004 har den totala konsumtionen per innevånare, 15 år och äldre, stigit från 9,1 liter till 10,4 liter ren alkohol enligt SoRAD:s beräkningar. För år 2005 har siffran sjunkit till 10,2 liter. I Blekinge län har gränshandeln med alkoholdrycker, såväl den legala som den illegala, en stor omfattning i jämförelse med stora delar av övriga landet. Den i stort sett obegränsade införseln, förbättrad infrastruktur, med Öresundsbron som en del, och inköpsresorna till Tyskland med buss och till Polen med färja är faktorer med stor betydelse. Med utökningen av antalet EU-grannländer som producerar billig alkohol, kan en fortsatt konsumtionsökning befaras, om inte motåtgärder sätts in. När EU:s yttre gräns nu utvidgats minskar möjligheterna, enligt Tullverket, att stoppa flödet vid den svenska gränsen.

Konsumtionen är, som framgår av SoRAD:s undersökningar, hög i nästan alla åldersgrupper. Attityden och inställningen till alkohol har liberaliserats bland både ungdomar och vuxna.

Samtliga fem kommuner i länet har minst ett större festivalsarrangemang med tillfällig servering till allmänheten som omsätter stora belopp på ett par dagar. Alkoholen är lättillgänglig i länet och berusningsgraden på dem som söker sig till nöjesställen är ofta hög redan innan man anländer. Våldet har blivit ett vanligt inslag både på restauranger och i dess omedelbara närhet. Länet har ett oroande stort antal våldsbrott i jämförelse med övriga i landet. Polismyndigheten pekar på att anmälda misshandelsbrott i de allra flesta fall har en koppling till förtäring av alkohol. Toleransribban har höjts, av olika anledningar, hos polisen och även hos kommunernas restauranginspektörer. Genom detta raseras alkohollagens hörnstenar som en social skyddslagstiftning med ordning och reda, balans och den enskildes väl som riktmärken. Det är viktigt att kommunerna löpande följer och dokumenterar utvecklingen på t.ex. tillgången på alkoholdrycker, konsumtionsmönster och skadeutveckling och använder denna kunskap i sitt förebyggande arbete.

Länssamordnaren på alkoholområdet tillsammans med kommunernas samordnare bedriver ett aktivt förebyggande arbete. Genom metoden ansvarsfull alkoholserving involveras länets krögare i det förebyggande arbetet mot droger.

Enligt Länsstyrelsens mening återstår dock ett omfattande arbete både lokalt och regionalt för att de nationella handlingsplanernas mål, att bl. a. begränsa skadorna av alkohol- och narkotikabruket, skall uppnås. Samverkan mellan kommunernas olika förvaltningar behöver stärkas. Samverkan med andra myndigheter, primärvården, frivilligorganisationerna m.fl. behöver också utvecklas för att nå de av regeringen uppsatta målen. Beredskapen måste höjas för att kunna stå emot den ökade konsumtionen och det måste till en politisk medvetenhet om problemet.

Länets drogförebyggande arbete

Kommunernas förebyggande arbete

Kommunerna har en viktig roll när det gäller att utveckla och samordna långsiktiga insatser i det drogförebyggande arbetet på lokal nivå. En viktig del i detta är att koncentrera tillsynen över restaurangbranschen med att kartlägga och dokumentera konsumtionsmönster och accepterade berusningsgrader. Ett effektivt arbete med ansvarsfull alkoholservering förväntas utmytna i ett mer kontrollerat användande av alkohol och andra droger och därigenom en minskning av det krogrelaterade våldet. Ett alkohol- och drogpolitiskt program bör ange målen för kommunens drogförebyggande arbete.

Alkohol- och drogförebyggande program, antagna av kommunfullmäktige, finns nu i tre av länets fem kommuner. Riktlinjer för serveringstillstånd finns i samtliga kommuner. Program och riktlinjer följs inte upp kontinuerligt.

Tabell 4.

Alkohol och/eller drogpolitiskt program

Kommun	Antogs år	Uppföljning	Revidering
Karlshamn	2003		
Karlskrona	2000		2003
Olofström	Program saknas		
Ronneby	1985	Nej	Nej
Sölvesborg	2004		

De antagna alkohol- och drogpolitiska programmen visar stor variation på utformning och innehåll, inriktning, insatser, m.m. vilket bl.a. kan bero på olika problembilder och behov i kommunerna.

Samarbete med andra myndigheter:

Kommunerna redovisar ett organiserat samarbete med andra myndigheter och förvaltningar enligt följande:

Karlshamns kommun samarbetar med Polismyndigheten, hälso- och sjukvården, Vägverket och Länsstyrelsen.

Karlskrona kommun samarbetar med Polismyndigheten, hälso- och sjukvården, Vägverket, andra kommuner, Länsstyrelsen, tullen i vissa sammanhang, nöjesarrangörer, köpmannaföreningen, idrottsföreningar, nykterhetsrörelsen, kulturföreningar samt brottsofferjouren

Olofströms kommun samarbetar med Polismyndigheten, hälso- och sjukvården, Vägverket och Länsstyrelsen.

Ronneby kommun saknar regelbundet eller formaliserat samarbete.

Sölvesborgs kommun samarbetar med Polismyndigheten, hälso- och sjukvården, Vägverket och Länsstyrelsen.

Alkohol- och drogförebyggande arbete

Alla kommuner i länet bedriver ett mer eller mindre omfattande alkohol- och drogpreventivt arbete. Enligt lämnade enkätuppgifter har detta arbete haft följande inriktning:

Anordnande av drogfria aktiviteter: Ronneby, Karlskrona, Karlshamn, Olofström och Sölvesborg

Vidareutbildning av lärare (psykosociala- och eller alkohol/narkotika-området): Olofström, Karlshamn

Informationsutskick till föräldrar: Karlskrona, Olofström, Karlshamn, Olofström och Ronneby

Föräldramöten med alkohol- och droginformation: Karlskrona, Olofström, Karlshamn, Ronneby och Sölvesborg

Åtgärder för att främja skolors psykosociala miljö: Ronneby, Karlskrona, Karlshamn

Kamratstödande verksamhet: Ronneby, Karlskrona, Sölvesborg

Insatser för att minska alkohol och/eller drogbruk bland studenter (högskolan): Karlskrona, Karlshamn

Åtgärder kring trafiknykterhet, utöver polisens rutinmässiga kontroller: Karlshamn, Olofström

Åtgärder mot langning till ungdomar (t.ex. informationskampanj eller polisingripanden): Karlskrona, Karlshamn, Olofström

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i primärvården: Ronneby, Karlskrona

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i mödrahälsovården: Ronneby, Karlshamn

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i företagshälsovården: Ronneby, Karlshamn

Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i akutsjukvården:

Föräldraprogram om alkohol/droger (årskurs 6-9): Karlskrona, Sölvesborg, Olofström

STAD-metoden, Ansvarsfull alkoholserving: Sölvesborg, Karlshamn, Olofström

Åtgärder för att upprätthålla åldersgränser vid försäljning och servering av alkohol (utöver STAD-metoden): Karlshamn

Strukturerade program för socialt utagerande barn i skolan, med för programmet utbildad handledare: Karlskrona

Strukturerade program för riskutsatta förskolebarn (utsatta uppväxtmiljöer/beteendestörningar), med för programmet utbildad handledare: Karlskrona

Annan verksamhet för barn till missbrukare: Karlskrona, Sölvesborg, Karlshamn

Arbetet med ansvarsfull alkoholserving pågår i ett uppbyggnadsskede. Att genomföra metoden är en process som innebär attitydförändringar. Det är ett långsiktigt arbete som kräver ett betydligt större engagemang från kommunernas sida än vad som sker idag.

Myndigheter och organisationer

Många av länets olika myndigheter, - t.ex. Polismyndigheten och Landstinget - och olika frivilligorganisationer bedriver ett aktivt alkohol- och drogpreventivt arbete. Andra organisationer som t ex idrottsrörelsen arbetar också aktivt förebyggande främst riktat till ungdomar. Många skolor i länet bedriver ett drogpreventivt arbete genom olika projekt som bl a Drogkampen i årskurs 6. En översiktlig redovisning av Länsstyrelsens arbete inom alkoholområdet lämnas på sidan 25.

Länsstyrelsens kommentar

I den nationella handlingsplanen för alkoholpolitiken understryks vikten av att bygga upp ett långsiktigt, strukturerat och samordnat förebyggande arbete på lokal nivå. Handlingsplanen innehåller ett nytt övergripande mål – att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Kommunerna har en framskjuten roll för att få till stånd ett fungerande förebyggande arbete över sektorsgränser och involvera alla arenor och flera olika förvaltningar och myndigheter. Ett samordnat kommunalt förebyggande arbete kräver en tydlig ledning på såväl politisk nivå som tjänstemannanivå. Arbetet bör utgå från en alkoholpolitisk

handlingsplan, antagen av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige, som kontinuerligt följs upp och uppdateras. Insatserna bör vara långsiktiga och integrerade i den reguljära verksamheten. Tonvikten bör ligga på förebyggande insatser. Kommunernas tillsyn är en viktig del i att kartlägga situationen i respektive kommun. Länsstyrelsen genomför under 2006 en kartläggning av tillsynen i länets kommuner. Utifrån kartläggning kan ett aktivt arbete utifrån respektive kommuns situation påbörjas.

Detaljhandel med och servering av öl

Regelsystem

Enligt AL (5 kap 6 §) tillåts detaljhandel med eller servering av folköl under villkor att försäljningen/serveringen bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal samt att försäljning av matvaror respektive servering av mat bedrivs i lokalen. Den som säljer eller serverar folköl är skyldig att anmäla rörelsen till kommunen och skall även ta fram ett egentillsynsprogram. Kommunerna har en möjlighet att ta ut avgift för tillsynen av de som bedriver anmälningspliktig försäljning av folköl.

Restauranger och andra serveringsställen som innehåller serveringstillstånd för spritdrycker, vin och/eller starköl behöver inte anmäla servering av folköl till kommunen.

Kommunernas handläggning av handeln med öl

Kommunerna har idag en god kunskap om antalet försäljningsställen i kommunen och har därigenom underlag för tillsyn. Under 2005 har samtliga kommuner bedrivit tillsyn över registrerade försäljningsställen (tabell 5). Samtliga kommuner har fastställt en tillsynsavgift.

Tabell 5.

Antal försäljningsställen för folköl och antal tillsynsbesök

Kommun	Antal detaljhandlare 2004	Antal detaljhandlare 2005	Tillsynsbesök 2005
Karlshamn	46	42	35
Karlskrona	68	61	50
Olofström	15	14	6
Ronneby	32	33	30
Sölvesborg	23	23	24
Summa	184	184	149

Om försäljning av öl föranleder olägenheter eller om bestämmelserna i alkohollagen inte följs kan kommunen förbjuda fortsatt försäljning eller, om ett förbud anses vara en alltför ingripande åtgärd, istället meddela en varning. Olofströms kommun har utfärdat ett förbud att sälja öl under 12 månader för ett försäljningsställe. I övrigt har ingen kommun under 2005 meddelat varning eller ålagt någon ett försäljningsförbud.

Länsstyrelsens kommentar

Tillsyn sker regelmässigt i informationssyfte. Riktad tillsyn vid storhelger eller liknande förekommer inte. Den tillsyn som bedrivs mot enskilda närings- eller försäljningsställen sker efter anmälningar från enskild. Folköl är fortfarande en inkörsport för de allra yngsta konsumenterna och tillsyn bör därför få en större betydelse än den har idag.

Serveringstillstånd

Tillstånd till servering av starköl, vin och spritdrycker regleras i 7 kap. alkohollagen. Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen under viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle. Sammanfattningsvis finns tre prövningskriterier; personprövning (7 kap. 7 §), lokalprövning (7 kap. 8 §) och alkoholpolitisk prövning (7 kap 9 §).

Stadigvarande serveringstillstånd

Den 31 december 2005 fanns det i länet totalt 226 stadigvarande serveringstillstånd (tabell 6) till allmänheten och slutna sällskap, som t ex loger. Antalet tillstånd ökade med 7 jämfört med år 2004. Samtliga kommuner utom Sölvesborg har ökat antalet serveringstillstånd. Strukturen på näringslivet och turismen har betydelse för antalet tillstånd. Under året har det skett många ägarbyten, i flera fall på grund av konkurser.

Tabell 6.

Antal stadigvarande serveringstillstånd (allmänheten och slutna sällskap)

Kommun	2004	2005	Ökning/minskning
Karlshamn	54	56	+2
Karlskrona	81	83	+2
Olofström	20	21	+1
Ronneby	31	34	+3
Sölvesborg	33	32	-1
Summa	219	226	+7

Tillfälliga serveringstillstånd

Totalt meddelade kommunerna 44 tillfälliga tillstånd för servering till allmänheten (tabell 7) under år 2005, vilket är fem mindre än år 2004. Tillstånden meddelas oftast i anslutning till festivaler, marknader eller liknande evenemang.

Tabell 7.

Antal tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten

Kommun	2004	2005	Ökning/minskning
Karlshamn	15	13	-2
Karlskrona	13	11	-2
Olofström	4	6	+2
Ronneby	10	8	-2
Sölvesborg	7	6	-1
Summa	49	44	-5

Tillstånd till slutna sällskap

Antalet meddelade tillfälliga tillstånd för servering till slutna sällskap har ökat med 23 tillstånd till 101 för 2005 (tabell 8).

Tabell 8.

Antal tillfälliga serveringstillstånd till slutna sällskap

Kommun	2004	2005	Ökning/minskning
Karlshamns	24	13	-11
Karlskrona	49	69	+20
Olofström	2	8	+6
Ronneby	3	9	+6
Sölvesborg	0	2	+2
Summa	78	101	+23

Omsättning av alkohol på länets restauranger

Totalt har omsättningen av alkohol ökat markant på länets restauranger. Detta enligt restaurangrapporter som tillståndshavarna redovisat till respektive kommun. Karlshamn har ökat med nästan 9 miljoner och Sölvesborg har ökat med mer än 8 miljoner. Den stora ökningen i Sölvesborg kan vara av intresse att analysera. Även Olofström redovisar en stigande trend genom åren. En ökning av 14,5 miljoner redovisas i Karlskrona.

Tabell 9.

Total omsättning av alkohol på länets serveringsställen 2003, 2004 och 2005 uttryckt i kronor enligt restaurangrapporter inlämnade till kommunerna

Kommun	2003	2004	2005	Ökning/minskning
Karlshamns	27 486 674	24 950 624	33 848 210	+ 8 897 586
Karlskrona	49 289 079	55 331 295	69 834 892	+ 14 503 597
Olofström	3 693 649	5 288 975	7 046 290	+ 1 757 315
Ronneby	19 050 306	21 077 682	20 873 466	- 204 216
Sölvesborg	12 609 866	12 174 769	20 685 052	+ 8 510 283
Summa	112 129 574	118 823 345	152 287 910	+ 33 464 565

Länsstyrelsens kommentar

Idag har flera av våra mest verksamma alkoholpolitiska medel, framför allt de som begränsar tillgängligheten, tunnats ut, t.ex. nästan obegränsad införsel, sänkta skatter och tillåtelse, i viss omfattning, att marknadsföra alkohol. Alkohollagen är en viktig del av vår sociala skyddslagstiftning vars främsta syfte är att begränsa alkoholens skadeverkningar. Regeringen har under 2006 lagt förslag på ett kraftigt utökat kunskapskrav för ägare till restauranger och för serveringsansvarig personal. Detta för att öka kunskapen om hur ansvarsfull alkoholserving skall bedrivas. En aktiv tillämpning av Alkohollagens regler för tillståndsprövning, serveringens bedrivande, tillsyn, m.m. är i dagsläget det alkoholpolitiska medel som kan tillämpas av kommunerna. En noggrann och aktiv tillståndsprövning är därför viktig ur alkoholskadeförebyggande synpunkt. Tillståndsärenden enligt Alkohollagen måste bli allsidigt utredda så att inte oseriösa näringsidkare ges tillåtelse att komma in på marknaden. Yttre tillsyn över restaurangnäringen är ett starkt instrument för aktivt förebyggande arbete som måste användas fullt ut.

Intresset för tillfällig servering till allmänheten förändras i enlighet med trender som uppkommer. De flesta arrangemang, riktade till allmänheten i form av marknader, musikevenemang och liknande, söker serveringstillstånd för öl och vin. Samtliga kommuner i Blekinge har minst ett större evenemang för allmänheten varje år. Arrangörerna marknadsför ofta öltält i sina annonser om evenemanget.

Avsikten är i grunden att tillfällig servering skall kunna ges i samband med arrangemang av mera udda och enstaka karaktär. Tillfällig servering, enligt Alkohollagen, förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet. Av inte minst alkoholpolitiska skäl bör en restriktiv prövning ske. Trots att flera evenemang är årligen återkommande och därmed inte vad lagen menar med tillfälligt serveringstillstånd, har de flesta av länets beviljade tillfälliga serveringstillstånd varit till årligen återkommande arrangemang t ex Östersjöfestival, Sweden Rock festival, Sail Karlskrona, Killebom, Holje marknad.

Antalet tillstånd till slutna sällskap varierar mellan åren. När det gäller serveringstillstånd till slutna sällskap sker ingen tillsyn överhuvudtaget i länet. Resursbrist är den främsta anledningen. Det finns trots allt ett stort behov av tillsyn då det förekommer att fester till allmänheten döljs under ett tillstånd till slutna sällskap. Alkoholen är inköpt utomlands och festen anordnas i inhyrda lokaler utan tillstånd. Vid dessa fester saknas ansvariga och det sker ingen kontroll över berusningsgrad eller ålder. Då det inte förekommer någon kommunal tillsyn över slutna sällskap innebär det att det finns en risk för allvarliga alkoholpolitiska övertramp.

Kommunernas tillsyn

Restaurangtillsynen

Enligt 8 kap. 1 § alkohollagen har kommunen tillsammans med polismyndigheten ansvaret för den direkta restaurangtillsynen, även kallad yttre tillsyn. Kommunen skall också utöva s.k. inre tillsyn vilket innebär kontroll av att tillståndshavare och företrädare för dessa sköter sig i ekonomiskt hänseende och i övrigt uppfyller de krav som gäller för att få inneha serveringstillstånd.

Samordnad tillsyn med flera myndigheter skall fortlöpande ske.

Kommunerna tar ut avgifter, vilka har fastställts av respektive kommunfullmäktige, för den löpande tillsynen. Samtliga kommuner tar ut en fast avgift och en rörlig del. Restaurangens omsättning, enligt restaurangrapporter, ligger till grund för den rörliga avgiften.

Tillsynen tillmäts en central betydelse i Alkohollagen. I förarbetena till lagen (prop. 1994/95:89: Förslag till alkohollag, sid. 75) understryks vikten av en kraftfull och väl fungerande tillsyn. De goda förutsättningarna för en intensifierad och aktiv tillsyn var ett av huvudskälen för att överföra handläggningen av serveringstillstånd enligt Alkohollagen till kommunerna.

Länsstyrelserna har under år 2005, enligt regleringsbrevet, haft som uppgift att öka och skärpa den kommunala tillsynen över restaurangnäringen.

Omfattningen av kommunernas yttre respektive inre tillsyn varierar. De flesta av länets kommuner besöker ett stort antal restauranger under året. En del besöker restaurangerna på dagtid, vilket innebär att det är svårt att utläsa tendenser och bevaka berusningsgraden.

I Ronneby kommun har tillsynen genomförts av inhyrda restauranginspektörer. Det är endast i Karlskrona kommun som alkoholhandläggaren har viss tillsyn i sin tjänst. Viss tillsyn har skett i Karlshamn, Olofström och Sölvesborg i samverkan mellan den gemensamma alkoholhandläggaren och kommunens egna inspektörer. En stor del av den yttre tillsynen genomförs av kommunernas fältassistenter som i första hand arbetar med ungdomar upp till 18 år.

Serveringsställen med ungdomlig publik har särskilt uppmärksammats i tillsynen i Ronneby och Karlskrona kommun under år 2005.

Tabell 10.

Antal tillsynsbesök 2005

Kommun	Antal besök dagtid (före kl 20.00)	Antal besök kvällstid
Karlshamn	12	37
Karlskrona	45	80
Olofström	5	14
Ronneby	9	56
Sölvesborg	9	15

Administrativa ingripanden

Ingripanden i form av återkallelse av tillstånd eller meddelande av varning är instrument som förekommer i liten omfattning i länet. Under år 2005 har ett serveringstillstånd per kommun återkallats i Karlskrona, Karlshamn och Sölvesborg. Olofströms kommun har meddelat en varning. I Ronneby kommun har inga ingripanden skett.

Länsstyrelsens kommentar

Alkohollagen är en social skyddslagstiftning och tyngdpunkten vid den yttre tillsynen bör ligga på sociala aspekter. Tillsynen skall omfatta att allmänna försäljningsbestämmelserna efterlevs, hur verksamheten bedrivs med avseende på ordning och nykterhet samt att servering inte sker till underåriga eller till påverkade personer.

Länsstyrelsen finner det positivt att kommunerna utövar tillsyn över merparten av länets restauranger. Inre tillsyn har visat sig ha goda effekter på den ekonomiska skötsamheten. Den yttre tillsynen har däremot inte visat sig effektiv vad gäller minskad alkoholkonsumtion. Våldsutvecklingen har inte heller minskat, trots att många tillsynsbesök genomförts.

En av orsakerna till att ingripande inte sker kan vara den smygande acceptansen av en högre berusningsgrad. Metoden ansvarsfull alkoholservice är ett instrument för att minska det krogrelaterade våldet. Genom arbetet med att implementera denna metod i länet hoppas

Länsstyrelsen att personalen på krogen blir varse vikten av att hålla en acceptabel toleransnivå ur ett berusningsperspektiv. Kommunernas tillsyn är ett led i att detta efterlevs. Projektet Glasklart (ansvarsfull alkoholservice i Blekinge) pågår och länsstyrelsen erbjuder kommunen stöd i att bedriva utbildningen. Varje restaurang bör stimuleras till att ha en genomtänkt policy i alkoholfrågor och ett egentillsynsprogram. Utbildning av personalen utgör en grund för en sådan policy. Vad som är acceptabel berusningsnivå på krogen kan tydligt utläsas i lagen och i dess föreskrifter och anvisningar. Kommunerna måste även själva ”lägga ribban” genom en egen policy.

Länsstyrelsen anser att samverkan mellan kommunerna och polismyndigheten bör kunna utvecklas ytterligare när det gäller tillsynen av alkohollagens efterlevnad, inte minst i det dagliga arbetet med stökiga krogmiljöer. En samsyn mellan myndigheterna och även inom kommunernas egna förvaltningar, måste ligga till grund för tillsynsarbetet. Arbetet med ansvarsfull alkoholservice måste få hög prioritet både i Länsstyrelsens och kommunernas förebyggande arbete under kommande år och därigenom ge underlag för kommande tillsyn.

Tobak

Regelsystem

I Tobakslagen (1993:581) finns bestämmelser om bl.a. begränsningar av tobaksrökning i vissa lokaler för allmänheten och på arbetsplatser, marknadsföring och förbud mot försäljning till minderåriga. Skärpningar av lagstiftningen har skett successivt från och med år 1993. Beslut har fattats om att införa rökförbud på restauranger och serveringar den 1 juni 2005. Ändringen innebär ett ökat tillsynsansvar för kommunerna.

Försäljningen av tobak omfattas av liknande regler som gäller för försäljning av folköl. Den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Kommunerna får även ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig verksamhet med tobaksvaror. Länsstyrelsen utövar regional tillsyn över kommunernas tillsyn enligt Tobakslagen

Kommunernas tobakstillsyn

Lokalt har kommunerna tillsynsansvaret över Tobakslagens efterlevnad. Detta gäller såväl bestämmelserna om förbud mot eller begränsning av tobaksrökning i vissa lokaler som förbudet mot försäljning av tobak till minderåriga. Hur kommunerna organisatoriskt hanterar tillsynen över tobaksfrågorna varierar från kommun till kommun. I Karlshamn, Sölvesborg och Olofström ansvarar Miljöförbundet Väst för tillsynen. I övriga kommuner är ansvaret samlat hos miljö-nämnderna. Tillsynen är av mycket begränsad omfattning. Kontroll över försäljningsställen har endast skett i Karlshamn och Ronneby, övriga kommuner saknar kunskap om hur många försäljningsställen som finns då man inte gjort någon kartläggning.

Föreläggande eller förbud mot försäljning av tobaksvaror i enlighet med tobakslagen har inte meddelats i någon kommun under 2005. Inte heller har någon åtalats eller meddelats strafföreläggande för brott mot tobakslagens förbud att sälja till minderåriga.

Registrering av antal försäljningsställen redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 11.

Antal försäljningsställen för tobak samt antal tillsynsbesök för information om/kontroll av åldersgränsen

Kommun	Försäljningsställen	Tillsynsbesök
Karlshamn	62	25
Karlskrona	Vet ej	3
Olofström	Vet ej	0
Ronneby	56	53
Sölvesborg	Vet ej	0

Tillsynsavgifterna är fasta men varierar i kommunerna och ligger mellan 300 - 635 kronor per försäljningsställe. En kommun har dessutom särskild tillsynsavgift. Kontrollen över hur tobaksförsäljningen bedrivs har, enligt kommunernas egna uppgifter, låg prioritet.

Länsstyrelsens kommentar

Tobak är den största hälsorisen i Sverige. Ju tidigare i livet man börjar röka, desto större blir denna risk. De allra flesta som börjar röka gör det före 18 års ålder. Ett av Tobakslagens viktigaste syften är att motverka att ungdomar börjar använda tobak. Vidare finns ett samband mellan tobak och andra droger. I undersökningar som gjorts visar det sig att i de allra flesta fallen har de som använder hasch börjat med att röka cigaretter. Enligt flera samstämmiga forskare provar tonåringar som röker oftare både alkohol och narkotika än andra ungdomar. Länsstyrelsen anser att tillsynen över Tobakslagens efterlevnad bör vara en betydligt mer prioriterad uppgift än vad den är idag. Enligt förarbetena till lagen⁴ bör huvudinriktningen av den kommunala tillsynen över tobaksförsäljningen vara rådgivning och information. En ökad samverkan mellan olika förvaltningar inom respektive kommun och med andra myndigheter kan vara nödvändig för att få en effektiv kontroll. Tre av länets kommuner saknar kontroll över vilka försäljningsställen det finns som säljer tobak. Det förekommer inte någon uppsökande kontroll. Folköls- och tobakstillsynen bygger på delvis likartad lagstiftning. Åldersgränsen för inköp av folköl och tobak är 18 år och försäljningen sker i stor utsträckning i samma butiker. Det kan därför vara lämpligt att samordna tillsynen.

⁴ Prop. 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor, sid. 48

Länsstyrelsens verksamhet

Alkoholområdet

Enligt Alkohollagen skall länsstyrelserna bl.a. ge råd och stöd till kommunerna men också utöva tillsyn över deras verksamhet.

I anledning av uppdraget i regleringsbrevet att öka och skärpa kommunernas tillsynsinsats på alkohol- och tobaksområdet kommer Länsstyrelsen under år 2006 besöka samtliga länets fem kommuner för att kartlägga pågående tillsynsarbete. I intervjuer med handläggare, tillsynsansvariga och beslutande tjänstemän skall varje kommuns nuvarande arbete inriktat mot tillsyn kartläggas. Detta för att ge kommunerna ett instrument att använda för analys inför ett långsiktigt arbete. I dialoger genomförda under år 2005 har en samstämmighet uppnåtts mellan kommunernas ansvariga för restaurangbranschen och Länsstyrelsen om betydelsen av tillsyn. Vikten av en samverkan inom respektive kommun avseende tillsyn inom alkohol-, tobak- och livsmedelslagarna har påtalats vid dessa dialoger.

Stor vikt har lagts vid arbetet med att förbereda och genomföra metoden ansvarsfull alkoholservice på lokal nivå. Två kommuner har kartlagts och utbildning har genomförts med positivt resultat. Genom Länsstyrelsens samordnare för alkoholfrågor har arbetet med ansvarsfull alkoholservice kunnat intensifieras. En betydande arbetsinsats har lagts på att aktivera befintliga nätverk och övriga aktörer inom alkoholområdet för en gemensam satsning på förebyggande arbete. Arbetet har bl.a. skett tillsammans med de alkohol- och drog/folkhälsosamordnare som funnits i länet.

Nätverksträffar anordnas regelbundet med länets alkoholhandläggare och samordnare för fördjupad information om lagtillämpning och samverkan kring gemensamma frågor. En referensgrupp för ansvarsfull alkoholservice har bildats med deltagare från berörda myndigheter, organisationer och branschen. Under 2005 har betydande rådgivning lämnats om Alkohollagen och dess tillämpning till kommuner, andra myndigheter, allmänheten, m.fl. Särskilda utbildningsdagar, bl.a. i samverkan med länsstyrelserna i Kalmar och Kronobergs län, har genomförts.

Länsstyrelsen har i mindre omfattning och i samverkan med aktuell kommun deltagit i myndighetssamordnad tillsyn av restaurangbranschen. Övrig samordnad tillsyn har ofta skett efter anmälan från privatpersoner. Den tillsyn i samverkan som genomförts har visat på en förhöjd toleransnivå av berusningsgraden hos dem som utför tillsyn då inga överträdelser har rapporterats eller åtgärder vidtagits för att komma till rätta med problemet.

Tobaksområdet

I Blekinge län ligger den regionala tillsynen över tobaksfrågorna organisatoriskt på Länsstyrelsens sociala funktion. Tillsyn har skett över kommunernas hantering av tillsynsfrågor rörande Tobakslagen. Vid samtal med länets kommuner framkom det att denna tillsyn är en lågt prioriterad arbetsuppgift. Tillsynsansvaret hamnar ofta mellan två stolar då ansvaret för tillsyn över lokaler ligger på miljöförvaltningen och tillsyn av åldersgränser ligger på socialförvaltningen. Länsstyrelsen har påtalat vikten av en samordning mellan förvaltningarna och kommunernas ansvar för den direkta tillsynen.

Alkoholskadeförebyggande arbete

Länsstyrelsen har också till uppgift att följa den alkoholpolitiska utvecklingen i länet. Enligt de nationella handlingsplanerna har länsstyrelserna också vissa uppgifter när det gäller att stödja genomförandet av planerna. Länsstyrelsen för alkoholfrågor, som funnits sedan år 2002, arbetar tillsammans med de kommunala samordnarna och även med skolan i nätverket för hälsofrämjande skolutveckling.

En del av Länsstyrelsens drogforebyggande arbete har skett i nätverksträffar med deltagare från landstinget, kommunerna, polis, tull och Studenthälsan vid Blekinge Tekniska Högskola. Länsstyrelsen har även samverkat med Studenthälsan vid utbildning av de av länets högskolestuderande som arbetar i studentkåren och i högskolans pub. Länsstyrelsen har sedan år 2004 arbetat med metoden ansvarsfull alkoholserving och genomför kontinuerligt utbildningar i länet. Länsstyrelsen samarbetar även med Skåne län i deras uppbyggnadsarbete av metoden.

Utvecklingsmedel

Länsstyrelsen har under många år fördelat statsbidrag till olika projekt inom socialtjänsten. Projektmedlen skall bl.a. stimulera till framväxt av olika öppenvårdsinsatser inom missbrukar- och ungdomsvården i kommunerna. Länsstyrelsen har även fördelat medel till kommunerna för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser och till insatser för barn i missbruks- och våldsmiljöer. Sammantaget har Länsstyrelsen under år 2005 fördelat 1 520 000 kronor till länets kommuner samt 760 000 kronor i ett projekt för att skapa en vårdkedja för missbrukare. Utvecklingsmedel för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser har under 2005 betalats ut till två av länets fem kommuner. Ansökningarna har främst riktat sig mot insatser för barn- och ungdom. Verksamheter bedrivs i skolans verksamhet men också i samarbete mellan kommuner, idrottsföreningar och andra ideella organisationer. Under 2005 har kommunernas samordnare i alkoholfrågor mer och mer fått ett folkhälsoinriktat ansvarsområde. Länsstyrelsen har under 2005 sökt och fått medel ytterligare ett år från Socialdepartementet för länssamordnartjänsten i det förebyggande arbetet. Länssamordnaren startade sitt arbete i november 2002 och har sedan 2004 varit drivande i arbetet med ansvarsfull alkoholserving och har även varit ett stort stöd för kommunerna i uppbyggnaden av deras lokala arbete.

Slutord

Den ökande konsumtionen av alkohol bland ungdomar och gruppen unga vuxna inger oro. Av befolkningsstatistiken framgår att de flesta kommunerna har en stor ungdomsgrupp som i en snar framtid passerar 18-årsgränsen. Det känns mycket angeläget att en beredskap finns ute i kommunerna för att möta dessa ungdomar. Det förebyggande arbetet måste starta tidigt inom kommunernas olika verksamhetsområden. De tendenser vi ser idag med stor tillgång till alkohol och därigenom ökat berusningsdrickande måste tas på allvar. Det krogrelaterade våldet liksom gatuvåldet är ett stort bekymmer i samtliga kommuner. Festivalerna i samtliga länets kommuner bidrar också till att toleransnivån höjs. Polismyndigheten i Karlskrona har startat ett projekt för att komma till rätta med våldet i gatumiljö. Eftergifter och acceptans av situationer med berusningsdrickande och hög toleransnivå på berusningsgraden leder till bekymmer i ungdomsgrupperna. Gatuvåldet som oftast är alkohol- eller drogrelaterat, berör alla grupper i samhället. Det är av största vikt att alla aktörer i samhället samverkar för en förbättring av dagens situation.

Det finns fortfarande brister i planläggning, genomförande och uppföljning av kommunernas yttre tillsyn. Sanktioner och föreskrifter används inte som det var tänkt enligt alkohollagen. Av polisens rapporter framgår att mycket våld är krog- och alkoholrelaterat. Snabba ingripanden i form av sanktioner eller föreskrifter från kommunernas sida kan bromsa en negativ utveckling. Ingen kommun har gjort något ingripande utifrån en ordnings- och nykterhetssituation. Länsstyrelsen är av den uppfattningen att en ökad kunskap och medvetenhet hos varje medborgare i vårt län om kopplingen mellan alkohol, droger och våld är nödvändig för att förhindra att bruk övergår i missbruk och att skador uppstår.

Regeringen har beslutat om en handlingsplan för alkoholpolitiken 2006-2010. Härigenom slår man fast att det långsiktiga förebyggande arbetet måste fortsätta.

Minskat bruk av alkohol och tobak och ett samhälle fritt från narkotika är ett av våra elva folkhälsomål⁵. Inom olika myndigheter och organisationer bedrivs idag ett omfattande skadeförebyggande arbete. Det är viktigt att ökad samordning sker av detta arbete. En markering på politisk nivå med fortsatt viljeinriktning till satsningar inom alkohol- och drogområdet ses som värdefullt för samtliga aktörer.

Länsstyrelsen ser det som en stor uppgift att få till stånd ett användbart koncept kring ansvarsfull alkoholserving. Att öka kunskapen och förändra attityder inom krogbranschen är ett mål i sig.

Det förebyggande och långsiktiga arbetet kommer att bli än viktigare i kommunerna. Enligt uppgifter från Statens Folkhälsoinstitut är ungdomsgrupperna som idag är 10-15 år betydligt större än de som idag är 18-25 år. Det betyder att inom några år kommer antalet ungdomar som kommer ut på krogarna att öka avsevärt och det måste bli ett prioriterat arbete för alla aktörer inom alkoholområdet att agera kraftfullt förebyggande. Det arbete som påbörjats genom länsamordnare och kommunala samordnare i folkhälsans anda får inte stanna upp och planas ut.

Länsstyrelsen ser en stor vinst i ett samordnat förebyggande arbete och kommer att fortsätta arbeta för samverkan mellan olika aktörer på alla plan.

⁵ Prop. 2002/03:35: Mål för folkhälsan

Länsstyrelsen Blekinge län
371 86 Karlskrona
Tel: 0455-870 00.
E-post: lanstyrelsen@k.lst.se
www.k.lst.se

Rapporter Länsstyrelsen Blekinge län ISSN 1651–8527